

V. З науки і штуки.

Нар. школи на Буковині 1898 р. Минулого року пройшло 25 літ, від коли видано красний закон шкільний для Буковини (30 січ. 1873 р.). З поданої тут таблицьки можна пізнати докладно, на скільки за той час поступило народне шкільництво в тім краю. Послугуємо ся при тім зіставленем дат кожного пятого року, щоби занадто не нудити читачів цифрами.

Рік	Шкіл	Кляс	Учеників
1873 4	174	208	9.607
1877 8	190	251	13.643
1881 3	216	309	18.291
1887 8	270	389	33.700
1892 3	316	498	54.372
1897 8	349	829	72.848

(приватних 22) (прив. 44)

З тих цифр показуєть ся наглядно, як зі зростом числа шкіл зростало число учеників: коли в 1873 4 р. на одну школу припадало 55, а на одну клясу 44 учеників, то за 25 літ число подвоїло ся, бо 1897 8 припадало на одну школу 109 учеників, на одну клясу 83, хоч рівночасно число шкіл потроїло ся. Загальне-ж число учеників побільшило ся більше як в семеро в тім самім часі.

Про відносини руської народности до волоської в буковинським шкільництві скажемо коротко, що хоча Русини творять більшість людности краю (як і в Галичині), то в шкільництві покривджені вони як і Галицькі Русини. Придивім ся лише понизшим цифрам: В 1897 8 р. із загального числа 349 шкіл було 147 руських, 137 волоських, а 73 мішаних німецько-руських, німецько-волоських і німецьких. В руських школах було кляс 276, у волоських 301, в мішаних 291. Руських дітей обовязаних до шкільної науки було 39.400, волоських 31.700, німецьких 20.000. З них записаних було в школах руських дітей 26.799, волоських 23.148, німецьких 15.000. На одну клясу припадало дітей обовязаних руських 143 а вчало фактично 97, волоських 105 обовязаних а 77 факт., німецьких 69 обов. а 52 факт. З того видно, що Волохи мали в своїх школах два рази більше кляс, як Русини; в тих клясах мали вони знов меньше дітей, як Русини, (Німці ще менше як Волохи), а се-ж ясне, що менше число дітей в клясі більше причинить ся до юрїсної науки, ніж коли кляси

переповнені. Що тикаєть ся викладової мови, то тут діють ся такі неправильно-сти, що сама шкільна рада уважала за потрібне заповісти деякі зміни в поодиноких місцевостях. І так в Гоголині було 20 дітей волоських а 146 руських, а в школі викладано по руськи і по волоськи; в Корвії руських дітей 61, волоських мабуть жадного, викладова мова волоська; в Міхалчу руських дітей 489, волоських 30, викладано по руськи і по волоськи. Одним словом, бачимо: що волоська мова викладова буває і там, де руські діти становлять gros, а волоські навіть не меншість, лише незвичайно малий процент (Синівці); що для дітей викладаєть ся часто волоська мова як обовязковий предмет, хоч би волоських дітей була дуже незначна меншість в якій місцевості (10 Гліта, 6 Джемини) або й ніяка (Рогоженти, де самі руські діти); що Волохи не допускають ані викладової мови руської, ані як обовязкового предмету навіть в таких місцевостях, де число руських дітей є значно велике (Корвія 61, Волоський Банилів 202!). З того виходить, що до якої-такій рівноправности і тут Русинам дуже ще далеко. В. Гн.

Руські катедри в черновецьким університеті Хоча більшість населеня в Буковині творять Русини, то про те вони і там не можуть добити ся прав, які їм признано на папері. Вони не мають ані одної середної школи, коли не числити утраквістичну паралельку низшої гімназії. В черновецьким університеті була доси лиш одна руська катедра для історії нашої літератури і мови, яку займає др. С. Смаль-Стоцький. Катедра ся основана на філософичнім виділі: на інших не можна було викладати по руськи. Дперва в сім семестрі іменовано двох нових професорів з руською мовою викладовою на богословським виділі, утворивши попередно відповідні катедри. На першу катедру, церковно-словянської мови, іменованій професором о. д-р Евген Козак, на другу катедру, пастирського богословія, о. Денис Єремійчук. Таким чином поставлено основу до розділу нинішнього німецького університету на руський і румунський (румунські катедри існують давнійше і в більшій числі). На черновецьким університеті викладають ще Русини: Д-р Калужнякський